

15.8.2024

RAUTALAMPI

Tervalamminvuoren tuulivoimapuistoalueen arkeologinen inventointi 2024

Tilaja:
A-insinöörit Civil Oy
Solarwind Finland Oy

Heilu Oy
Antti Purmonen
Kalle Luoto

Sisällysluettelo

1. Johdanto	7
2. Perustietoa tutkimusalueesta	8
3. Menetelmät	10
4. Tulos.....	17
5. Arkeologiset kohteet (uusi kohde*)	19
Kiinteät muinaisjäännökset	19
5.1. Lamminpää*	19
5.2. Itäniitty*	22
5.3. Tervalamminvuori*	25
5.4. Lahnanen*	29
5.5. Palestiina*	32
6. Lähteet	35
Kuvia.....	36

Taustakarttoina Maanmittauslaitoksen Karttakuvapalvelun (WMTS) 08/2024 aineistoa, ellei toisin mainita.

Koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000.

Valokuvat ja kartat: Antti Purmonen

Kannen kuva: Näkymät suunnitellun voimalanpaikka V1:n vaikutusalueelta hankealueen pohjoisosassa. Kaakkoon.

Karttaluettelo

Kartta 1. Inventointialueen lähestymiskartta.	5
Kartta 2. Inventointialueen yleiskartta.	6
Kartta 3. Alueen eteläosan röykkiöhavainto.	11
Kartta 4. Tervalammen kuoppahavainto.	12
Kartta 5. Kuoppahavainto MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).	12
Kartta 6. Tuulivoimapuistoalue MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).	14
Kartta 7. Hankealueen ortokuva.	14
Kartta 8. Hankealue vuoden 1973 yleiskartalla.	15
Kartta 9. Kohdealue Rautalammin vuoden 1856 pitäjänkartalla.	15
Kartta 10. Hankealueella tarkastetut alueet.	16
Kartta 11. Lamminpään tervahauta.	19
Kartta 12. Tervahauta MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).	20
Kartta 13. Lamminpään tervahauta vuoden 1973 peruskartalla.	20
Kartta 14. Itäniityn hiilimiilu.	22
Kartta 15. Itäniityn hiilimiilu MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).	23
Kartta 16. Itäniityn hiilimiilu vuoden 1973 peruskartalla.	23
Kartta 17. Tervalamminvuoren rajamerkki.	25
Kartta 18. Tervalamminvuoren rajamerkki MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).	27
Kartta 19. Tervalamminvuoren rajamerkki vuoden 1973 peruskartalla.	27
Kartta 20. Lahnasen tervahauta.	29
Kartta 21. Lahnasen tervahauta MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).	30
Kartta 22. Kohde Lahnanen vuoden 1973 peruskartalla.	30
Kartta 23. Palestiinan rajamerkki.	32
Kartta 24. Palestiinan rajamerkki MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).	33
Kartta 25. Palestiinan rajamerkki vuoden 1973 peruskartalla.	33

RAUTALAMPI

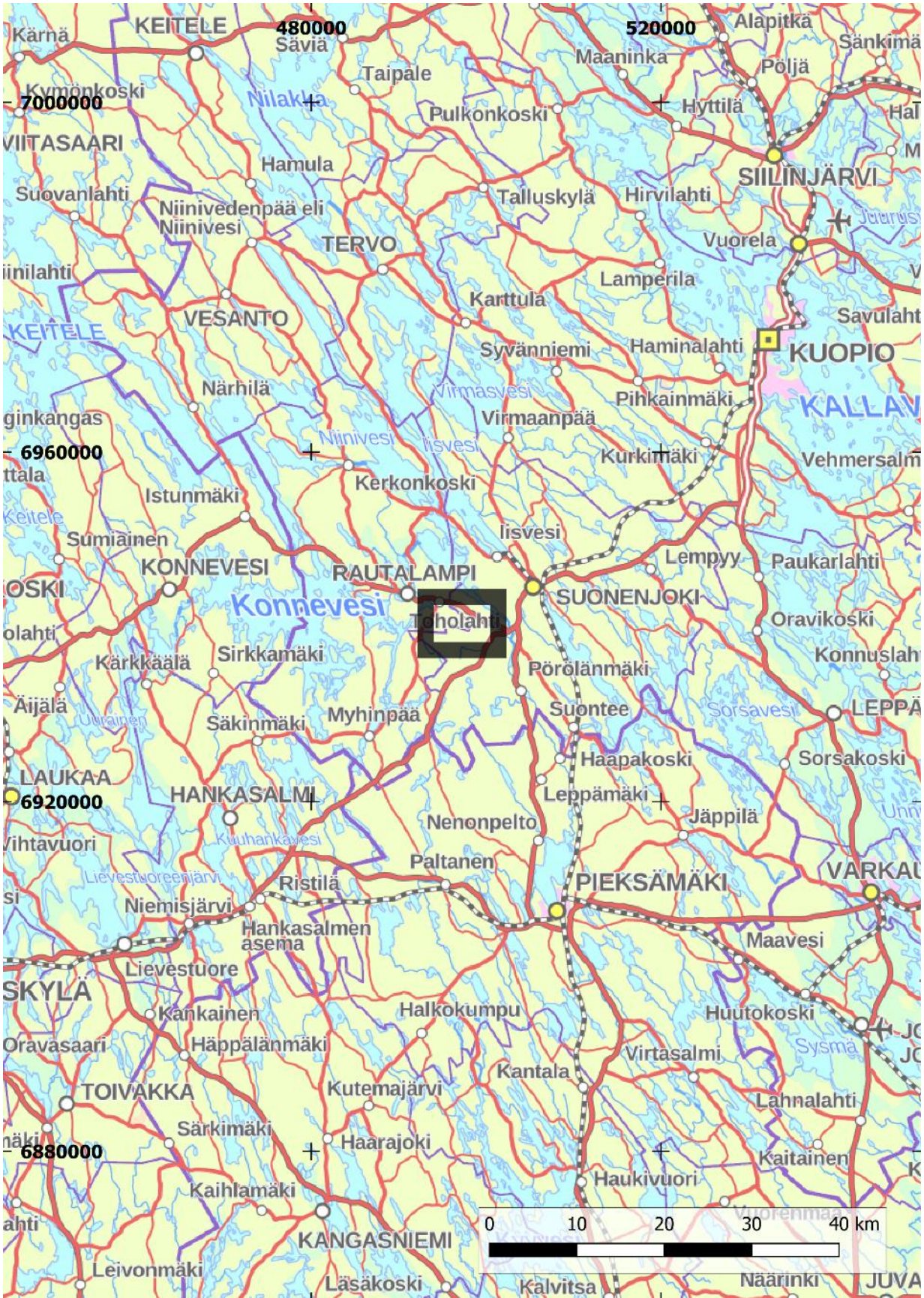
Tervalamminvuori tuulivoimapuistoalueen arkeologinen inventointi

Tiivistelmä & arkistotiedot

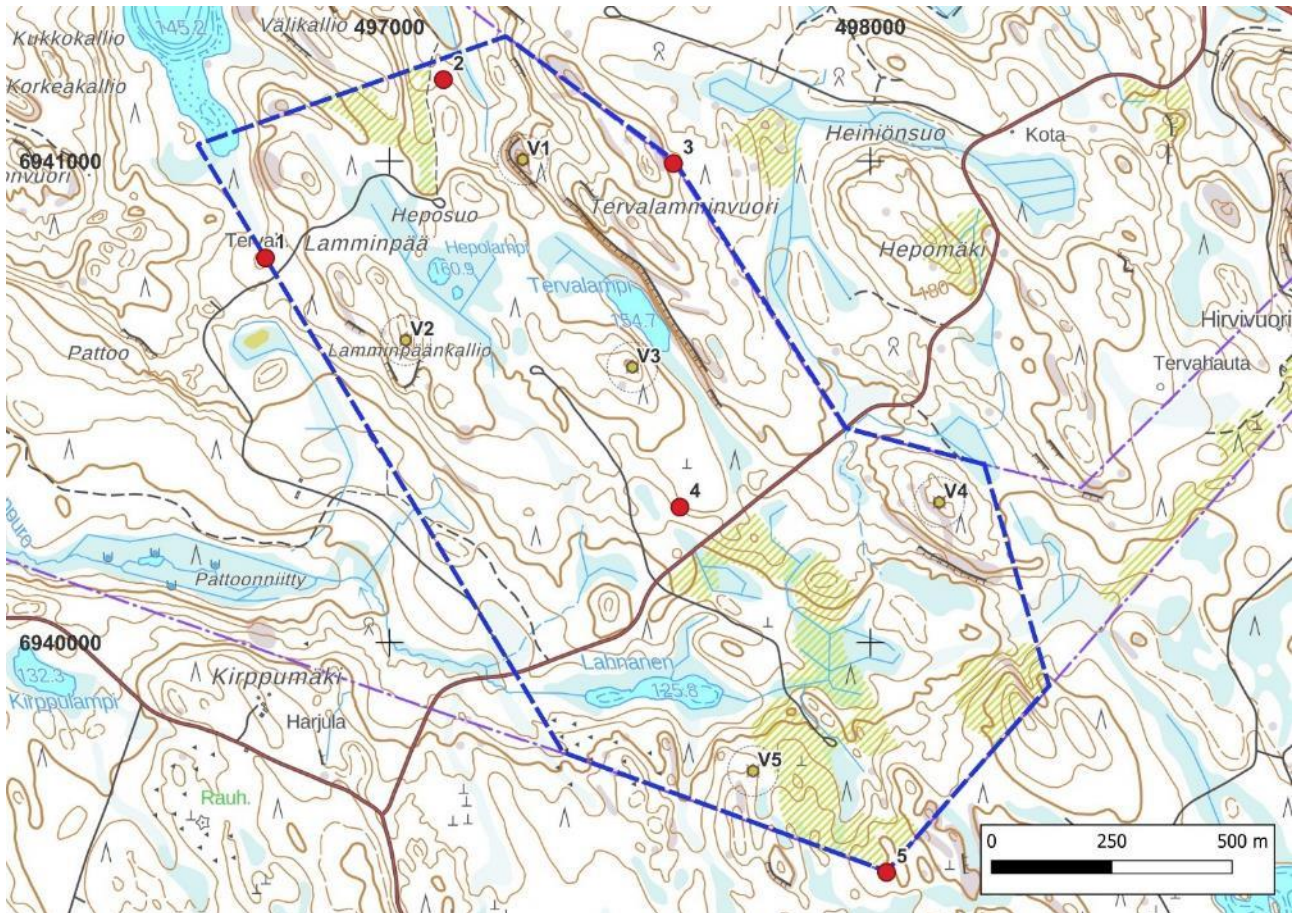
A-insinöörit Civil Oy ja Solarwind Finland Oy on selvittämässä Rautalammin Tervalamminvuorelle tuulivoimapuiston sijoittamista. Suunnitelmaan sisältyy viisi tuulivoimalaa. Osana ympäristövaikutusten arviointimenettelyä Heilu Oy suoritti Tervalamminvuoren tuulivoimapuiston hankealueen arkeologisen inventoinnin vuonna 2024. Inventoinnin tavoitteena oli etsiä alueelta ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita. Inventoinnin toteutti Heilu Oy:n arkeologi FM Antti Purmonen. Heilu Oy:n arkeologi FM Kalle Luoto osallistui raportin kirjoittamiseen sekä FM Jussi-Pekka Hiltunen hankkeen esivalmisteluihin. Inventoinnin maastotyöt tehtiin heinäkuussa 2024.

Hankealueelta ei tunnettu entuudestaan arkeologisia kohteita. Inventoinnin tuloksena suunnitellun tuulivoimapuiston hankealueelta paikannettiin viisi kiinteää muinaisjäännöstä. Tervalamminvuori ja Palestiina ovat historiallisen ajan rajamerkkejä. Lahnanen ja Lamminpää ovat historiallisen ajan tervahautoja. Alueen pohjoisosasta havaittu Itäniitty on historiallisen ajan hiilimiilu. Alueelta tunnetaan nyt yhteensä viisi kiinteää muinaisjäännöstä.

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy / FM Antti Purmonen
Maastotyöaika:	30.–31.7.2024
Tutkimuksen tilaaja:	A-insinöörit Civil Oy ja Solarwind Finland Oy
Lähialueelle sijoittuneet aiemmat inventoinnit:	Eero Muurimäki 1975. Rautalammen inventointi. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo. Timo Jussila 2004. Rautalammen Hankaveden rantayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2004. Mikroliitti Oy. Petro Pesonen 2005. Rautalammen arkeologinen inventointi. Museovirasto. Petro Pesonen 2008. Suonenjoki taajama-alueiden osayleiskaavan arkeologinen inventointi. Museovirasto. Timo Jussila ja Timo Sepänmaa 2010. Suonenjoki Lintharjun ja Saunaniemen muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti Oy

Kartta 1. Inventointialueen lähestymiskartta.
Suunniteltu tuulivoimapuisto sijoittuu mustan neliön sisäpuolelle.

Kartta 2. Inventointialueen yleiskartta.

Kiinteät muinaisjäännökset on merkitty punaisilla pisteillä. Numerot pisteiden vieressä ovat tämän raportin kohdenumeroita. Hankealue on merkitty sinisellä katkoviivalla. Suunnitellut voimalanpaikat on merkitty metsänvihreillä pistellä. Voimalat on nimetty V1–5.

1. Johdanto

Arkeologisen inventoinnin kohteena oleva tuulivoimapuiston hankealue sijaitsee Rautalammin kunnan itäosassa Suonenjoen vastaisella rajalla noin 7 kilometriä kaakkoon Rautalammin keskustasta ja noin 9 kilometriä lounaaseen Suonenjoen keskustasta. Hankealueen pinta-ala on noin 155 ha ja sinne on suunnitteilla enintään 5 tuulivoimalaa.

Osana suunnittelutyön ympäristöselvityksiä Heilu Oy toteutti tuulivoimapuiston hankealueella arkeologisen inventoinnin. Inventoinnin tavoitteena oli etsiä ennestään tuntemattomia arkeologia kohteita hankealueelta.

Inventoinnin maastotyön toteutti arkeologit FM Antti Purmonen vaihtelevissa sääolosuhteissa. Sää vaihteli pilvettömästä auringonpaisteesta rankkasateeseen ja ukkosmyrskyyn. Maastotyöt tehtiin kahden työpäivän aikana heinäkuussa 2024. Inventoinnin raportin laati Antti Purmonen elokuussa 2024. FM Kalle Luoto osallistui raportin kirjoittamiseen.

2. Perustietoa tutkimusalueesta

Tervalamminvuoren tuulivoima-alue sijaitsee asumattomalla talousmetsäalueella. Alueen pohjoisosassa sijaitsee kaksi lampea, Hepolampi sekä Tervalampi ja alueen eteläosassa yksi lampi, Lahnanen. Hankealueen maasto on jylhää ja sen korkeuserot ovat huomattavia. Alueella on jyrkkiä seinämiä sekä solia, joita joutui kiertämään. Alueen korkeimmat kohdat nousivat noin 190 metriä merenpinnan yläpuolella alueen pohjoisosassa Tervalamminvuorella. Matalimmat alueet taas ovat noin 125 metriä merenpinnan yläpuolella alueen eteläosassa Lahnasella. Alueella on jonkin verran metsähakkuuaukioita sekä suhteellisen paljon olemassa olevaa metsätiestöä. Vaara- ja selännealueet ovat tuotantoalueella pääosin metsäisiä. Hankealueen pohjoisosassa maasto on kosteampaa ja etelässä taas enemmänkin kuivaa kangasta.

Tuulivoimapuistoalueella ei ole aiemmin tehty arkeologisia inventointeja. Rautalammella on tehty arkeologinen inventointi vuonna 1975 Eero Muurimäen toimesta. Inventointia on täydentänyt Jouko Aroalho 1980-luvulla. Lähialueilla on tehty muutamia arkeologisia inventointeja 2000-luvulla. Hankealueen länsipuolella on tehty vuonna 2004 Rautalammen Hankaveden rantayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi Timo Jussilan toimesta ja vuonna 2005 Rautalammen kunnan arkeologinen inventointi Petro Pesosen toimesta. Alueen koillispuolella on tehty vuonna 2008 Suonenjoen taajama-alueiden osayleiskaavan arkeologinen inventointi Petro Pesosen toimesta ja vuonna 2010 Suonenjoen Lintharjun ja Saunaniemen muinaisjäännösinventointi Timo Jussilan ja Timo Sepänmaan toimesta.

Tuulivoimapuiston hankealueelta ei tunneta entuudestaan arkeologisia kohteita. Lähimmät tunnetut kohteet, kivistä asuinpaikat sijaitsevat noin 2,2–1,5 kilometriä hankealueen rajasta itään Heikinjärven ja Heikijärvenpuron läheisyydessä.

Inventoinnin esitöiden yhteydessä tarkastettiin aluetta kuvaavista vanhoista kartoista vuonna 1856 laadittu Rautalammin pitäjänkartta sekä vuoden 1973 peruskartta. Tuulivoimapuiston hankealue on ollut vanhojen karttojen perusteella asumaton ja rakentamaton metsäaluetta.

Kuva 1. Hankealueen voimalanpaikka V1:n ja Tervalamminvuoren välissä kulkeva sola alueen pohjoisosassa. Pohjoiseen.

Kuva 2. Myös alueen eteläpuolen maaston korkeuserot olivat huomattavia. Itään.

3. Menetelmät

Ennen maastotyövaihetta selvitettiin tulivoimapuistoalueen läheisyydessä sijaitsevat arkeologiset kohteet sekä lähialueella tehdyt arkeologiset tutkimukset. Ensisijaisena lähteenä käytettiin muinaisjäännösrekisterin tietoja (kyppi.fi) ja aiemmin tehtyjen arkeologisten tutkimusten raportteja. Inventoinnin valmisteluvaiheessa käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineisto 5 p (Käyttölisenssi MML 3342639078/05 00 00/2024) hankealueelta sekä sen välittömästä läheisyydestä. Aineistosta pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mielenkiintoisia maarakenteita sekä anomaliaita, kuten tervahautoja, hiilimiiluja ja kuoppajäännöksiä. Inventoitavalta alueelta käytiin läpi myös GTK:n tuottama maaperäaineisto Maankamara-palvelusta.

Inventoinnin maastotyöt tehtiin 30.–31.7.2024. Maastotöistä vastasi Heilu Oy:n arkeologi FM Antti Purmonen. Inventoinnissa huomiottiin eri-ikäiset ja -tyyppiset arkeologiset kohteet. Maastossa tarkastettiin suunniteltujen tulivoimaloiden paikat sekä niiden lähialueella potentiaalisiksi arvioidut alueet. Arkeologiselta potentiaaliltaan vähäisemmiksi arvioidut alueet, kuten suot ja ojitetut kosteikot tarkastettiin ainoastaan teiltä ja poluilta käsin. Maastossa tarkastettiin muinaisjäännösten löytymisen kannalta potentiaalisiksi arvioituja paikkoja (lidar, maastokartta, maaperäkartta, vanhat kartat, maastohavainnot).

Inventointimetodina oli silmämääräinen havainnointi. Maanalaisten muinaisjäännösten löytymisen kannalta potentiaalsiin kohtiin tehtiin maaperäkairauksia sekä pieniä koepistoja lapiolla. Maastotöiden aikana havaitut arkeologiset kohteet dokumentoitiin muistiinpanojen, GPS-mittauksien ja valokuvien avulla. Myös tarkastetut voimalanpaikat valokuvattiin. Inventoinnin aikana kuljetut reitit tallennettiin GPS-paikantimella (Garmin Montana 600), joiden tarkkuus on laitteen ilmoituksen mukaan 2–10 m. Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatteina. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen QGIS-paikkatieto-ohjelmistoa.

Maastotöiden aikana alueen eteläosassa, kohteen 5.5. Palestiina ja voimalan V5 välistä havaittiin mielenkiintoinen kiviröykkiö (N 6939603 E 497962). Kooltaan röykkiö on noin 5 x 5 x 2 m ja sen kivet ovat pääosin halkaisijaltaan 30–50 cm. Lisäksi röykkiössä on halkaisijaltaan yli 1 m kiviä. Vanhoista kartoista ei saatu viitteitä, että alueella olisi sijainnut peltoja tai vastaavia ja kyseessä oli yksittäinen röykkiö, jossa oli myös kookkaita kiviä, joten on mahdollista, että ilmiö on muodostunut kohdalleen luontaisesti sitten koneellisesti esimerkiksi metsätöiden yhteydessä. Röykkiö tulkittiin moderniksi.

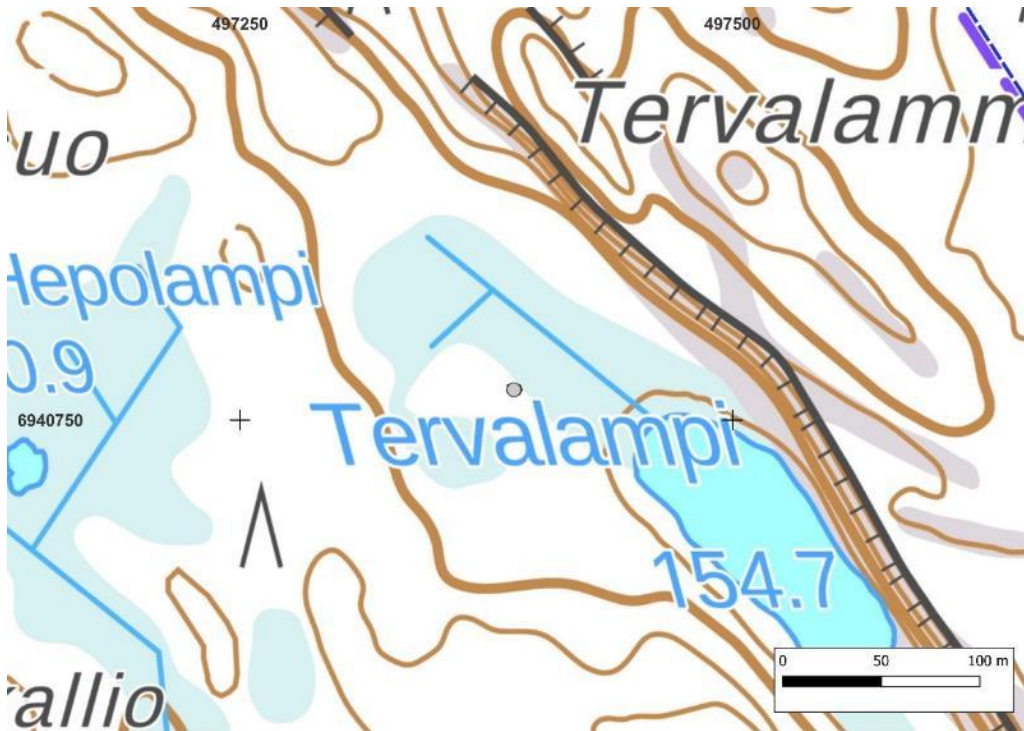
Kartta 3. Alueen eteläosan röykkiöhavainto.

Röykkiö on merkitty keskelle karttaa harmaalla pisteellä ja sen alue on merkattu mustalla vinorasterilla. Punaisella pisteellä sekä numerolla 5 on merkitty kohde 5.5. Palestiina. Kartan vasemmassa yläkulmassa on suunniteltu voimalanpaikka V5. Aluerajaus ja lääninraja ovat päällekkäinen sinisellä/sinivioletilla katkoviivalla.

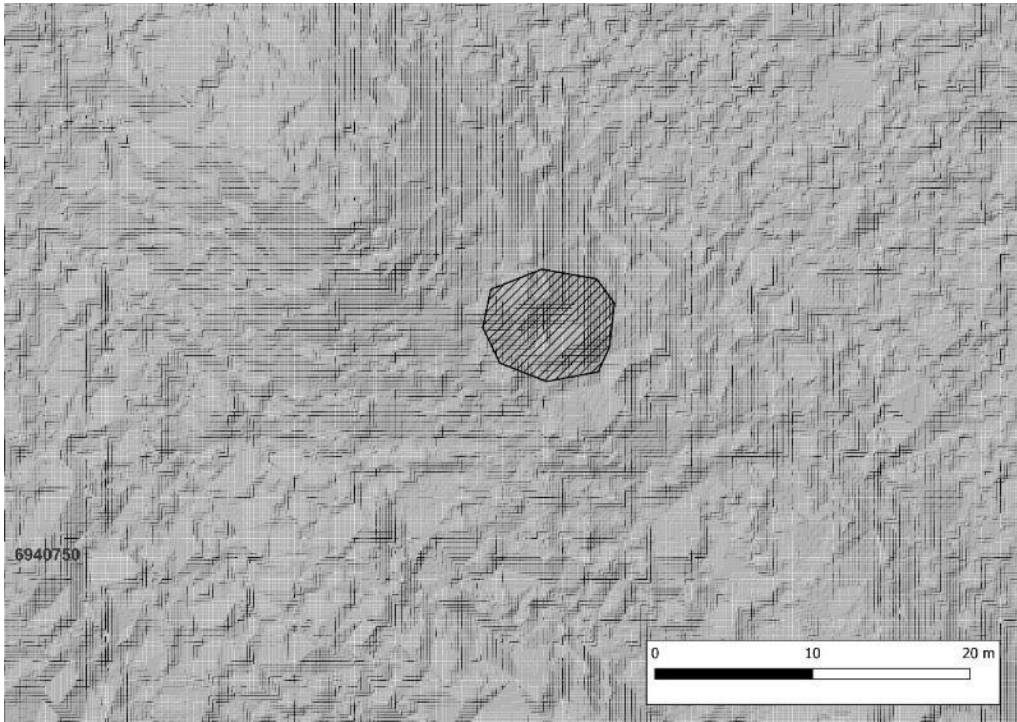

Kuva 3. Kohteen Palestiina ja suunnitellun voimalan V5 välistä löytynyt röykkiö. Etelään.

Alueen koillisosasta voimaloiden V1 ja V3 välistä ja Tervalammen pohjoispuolelta tarkastettiin lidarista havaittu kuoppa (N 6940765 E 497387). Halkaisijaltaan kuoppa on noin 5 m ja 1,2–1,5 m syvä. Kuopan vallit ovat 30 cm korkeat ja 1–1,5 m leveät. Kuopasta löytyi kairaamalla 1–5 cm huuhtoutumiskerros. Mitään esihistorialliseen viittaavaa kuopasta ei kuitenkaan todettu, joten kuoppa tulkittiin moderniksi, todennäköisesti metsänkäyttöön liittyväksi.

Kartta 4. Tervalammen kuoppahavainto.
Havainto on merkattu karttaan harmaalla pisteellä.

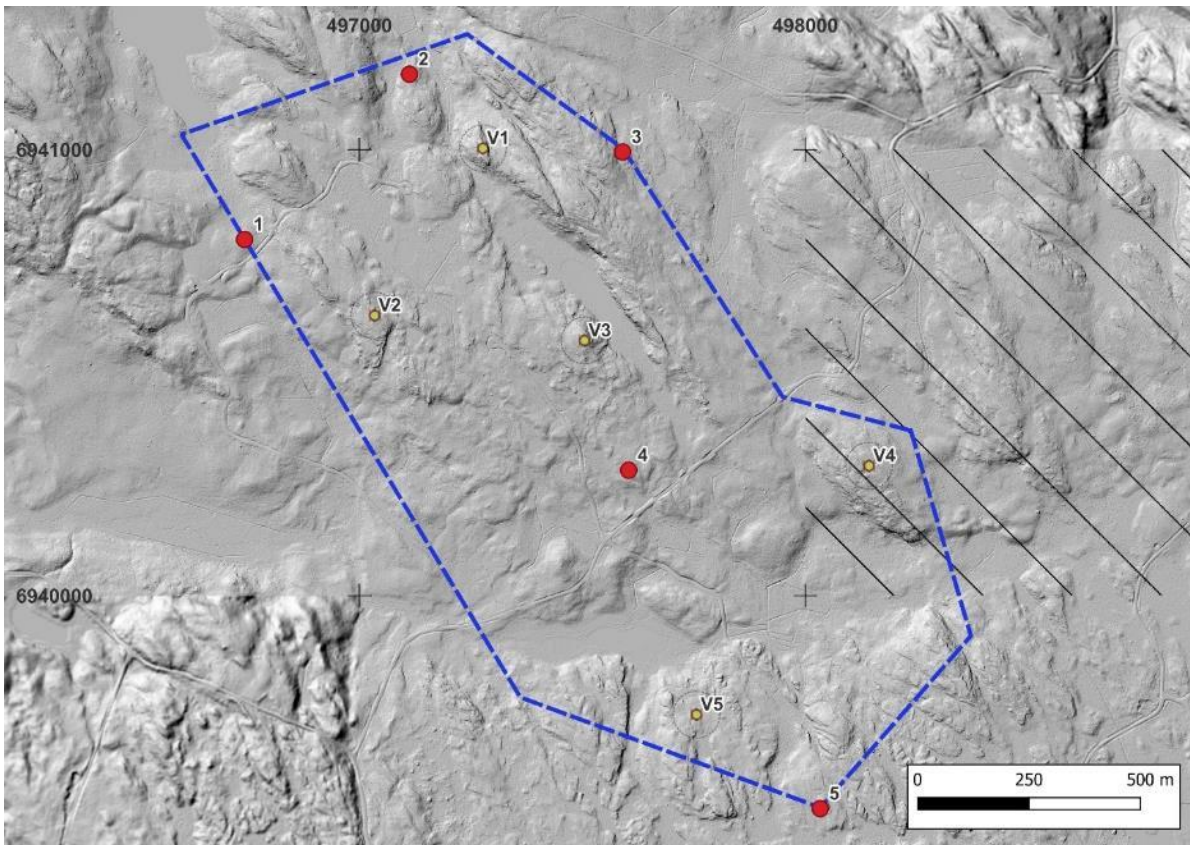
Kartta 5. Kuoppahavainto MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).

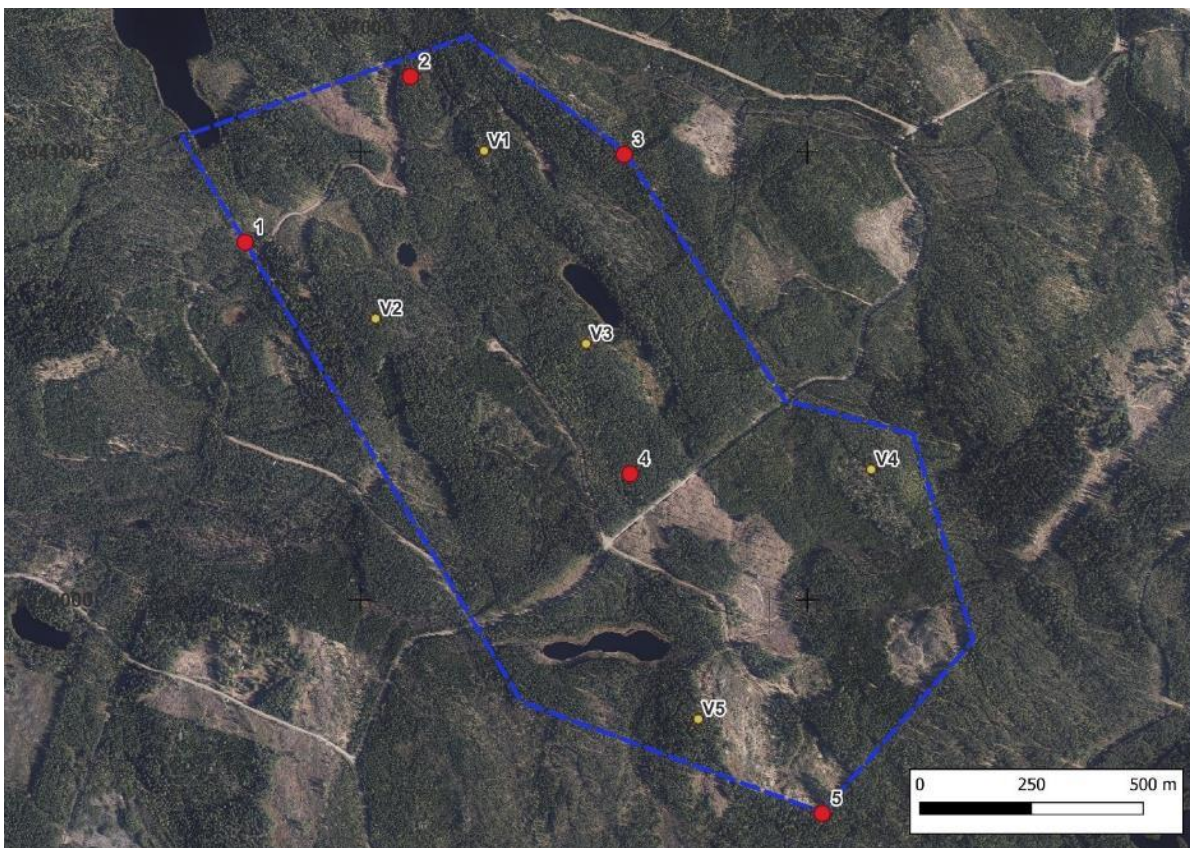
Kuva 4. Tervalammen kuoppahavainto. Itään.

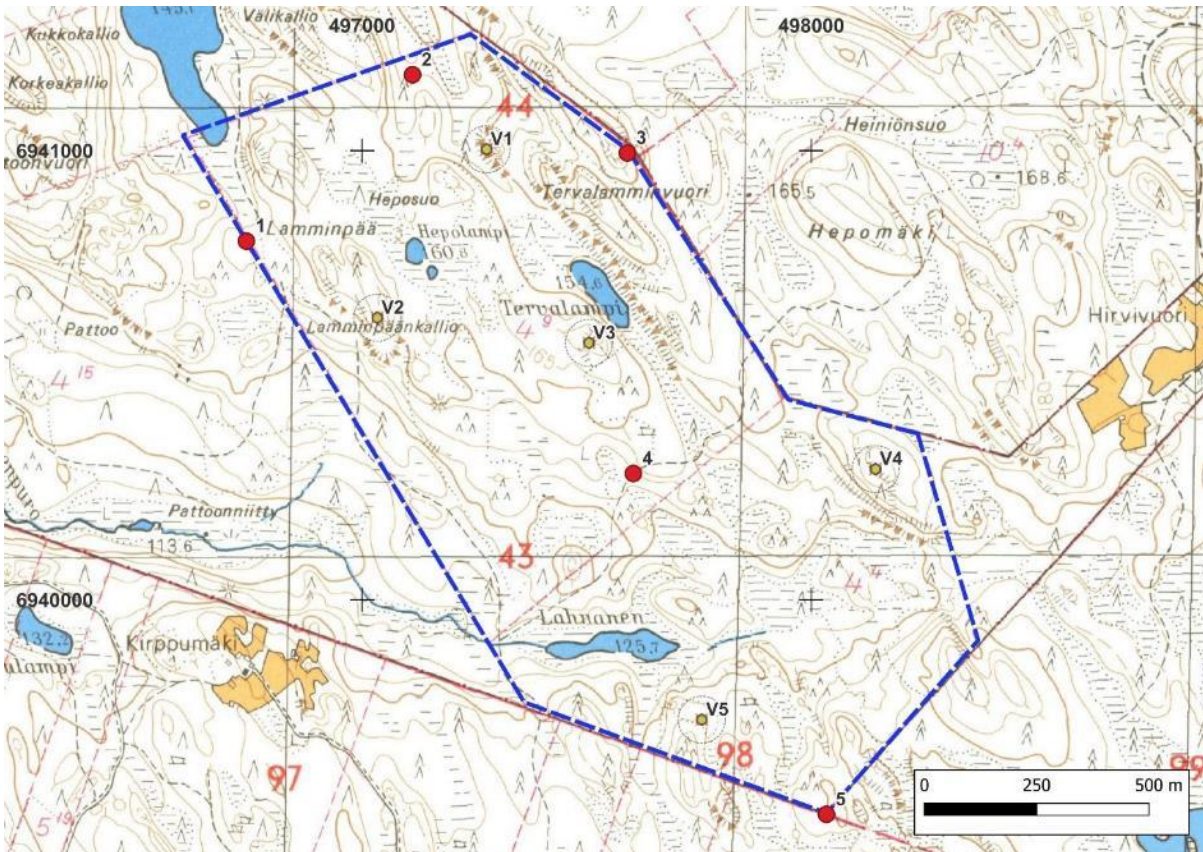
Kuva 5. Useat suunnitellut voimalanpaikat olivat jyrkkien mäkien laella. Kuvassa suunniteltu voimalan 4 ympäristöä alueen itäosassa. Luoteeseen.

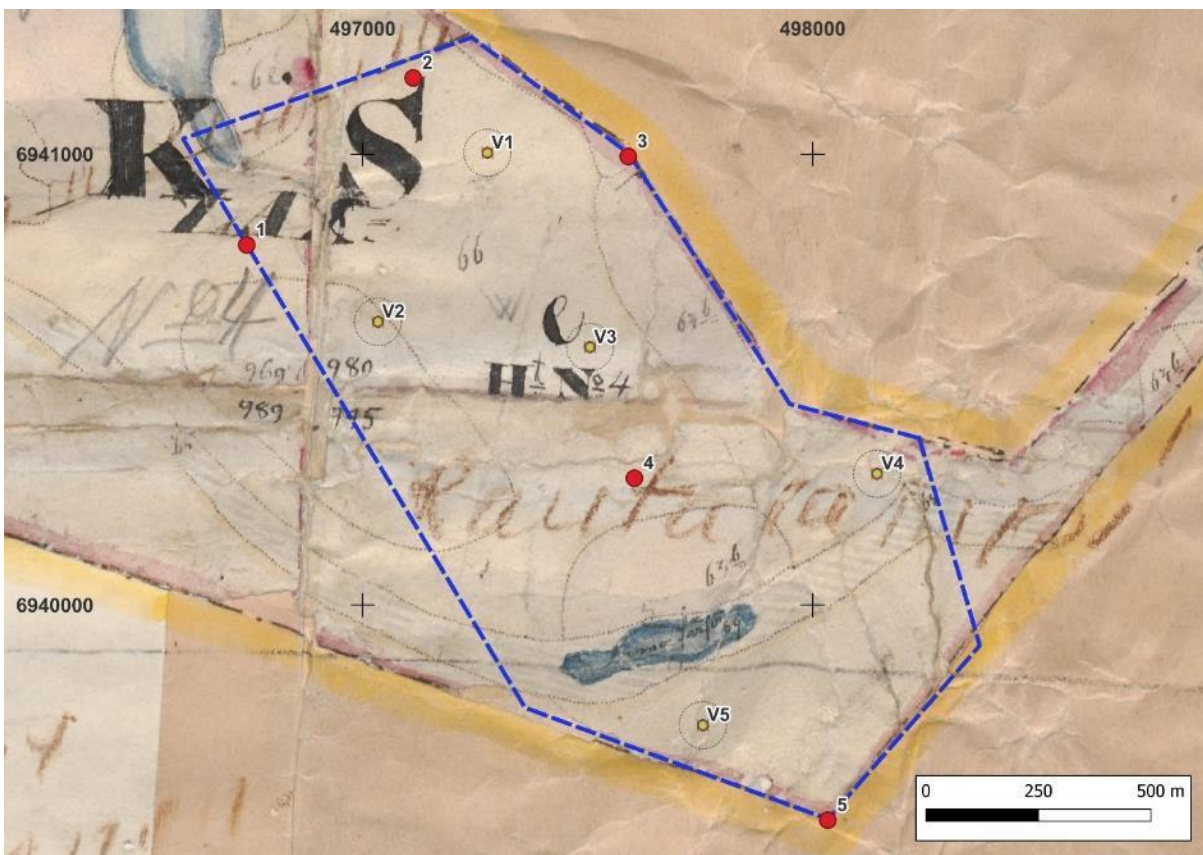
Kartta 6. Tuulivoimapuistoalue MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).

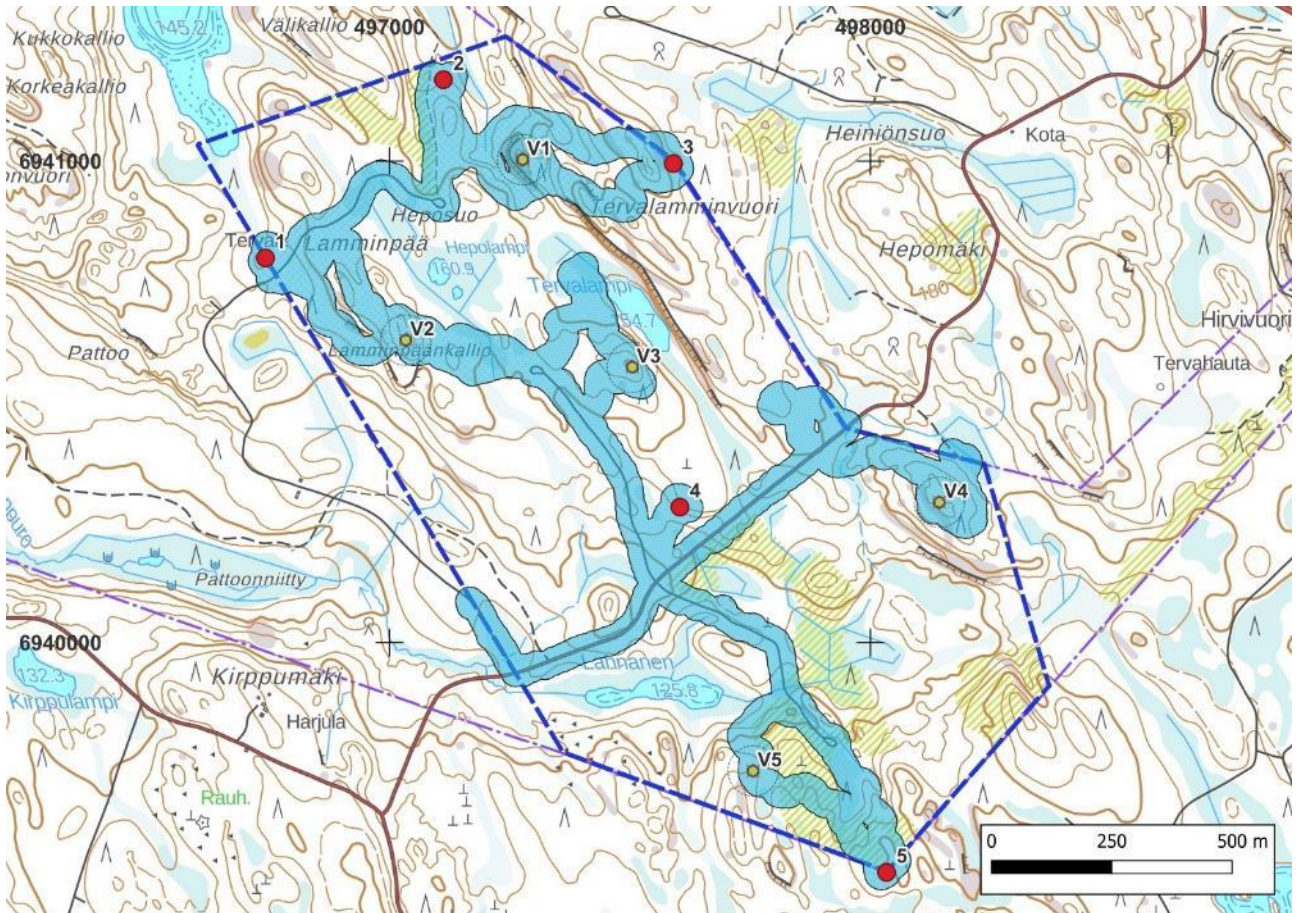
Kartta 7. Hankealueen ortokuva.

Kartta 8. Hankealue vuoden 1973 yleiskartalla.

Kartta 9. Kohdealue Rautalammin vuoden 1856 pitäjänkartalla.

Kartta 10. Hankealueella tarkastetut alueet.

4. Tulos

Tervalamminvuoren tuulivoimapuistoalueelta ei tunnettu entuudestaan arkeologisia kohteita. Heinäkuussa 2024 tehdyn arkeologisen inventoinnin aikana tuulivoimapuistoalueelta tavattiin viisi uutta kiinteää muinaisjäännöstä (5.1. *Lamminpää*, 5.2. *Itäniitty*, 5.3. *Tervalamminvuori*, 5.4. *Lahnanen*, 5.5. *Palestiina*). Lamminpää ja Lahnanen ovat historiallisen ajan tervahautoja, Itäniitty historiallisen ajan hiilimiilu ja Tervalamminvuori sekä Palestiina ovat historiallisen ajan rajamerkkejä.

Nyt tehdyn inventoinnin jälkeen tuulivoimapuistoalueelta tunnetaan viisi kiinteää muinaisjäännöstä. Tuulivoimapuiston hankealueelta havaitut muinaisjäännöskohteet sijoittuvat vähintään noin 170 m etäisyydelle suunnitelluista voimalapaikoista. Kohteista lähin, Itäniitty, sijoittuu 170 m voimalan V1 vaikutusalueesta luoteeseen ja noin 220 m voimalan keskipisteestä.

Alueelta tavattiin myös Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistossa näkyvä kuoppa (N 6940765 E 497387) sekä yksittäinen kiviröykkiö (N 6939603 E 497962). Molemmat havainnot tulkittiin moderneiksi.

Antti Purmonen
Heilu Oy
Kuopiossa 15.8.2024

Kohdeluettelo

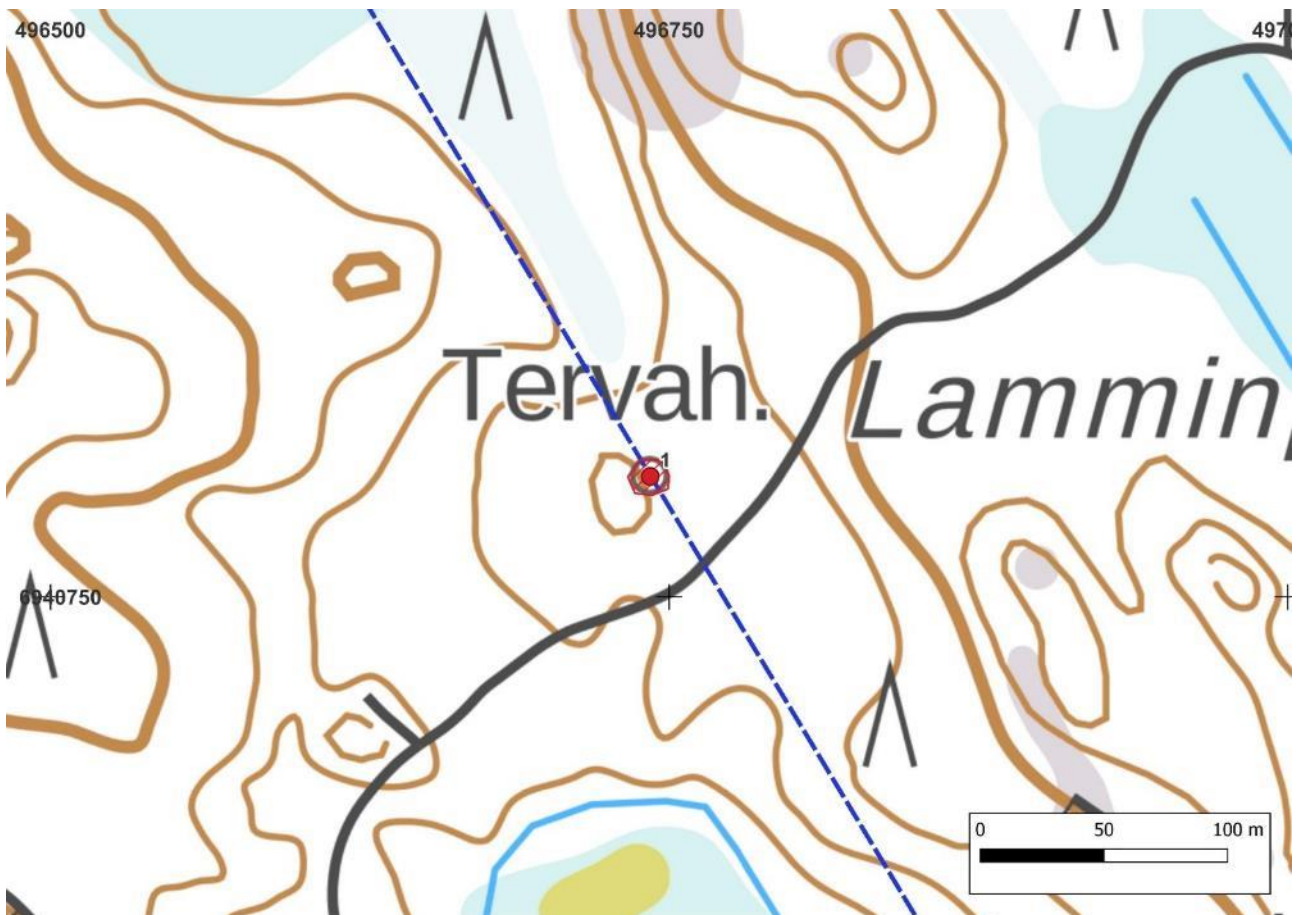
Numero	Nimi	Kunta	Tyyppi	Tarkenne	Ajoitus	Mj-tunnus
KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET						
1	Lamminpää	Rautalampi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	uusi kohde
2	Itäniitty	Rautalampi	työ- ja valmistuspaikat	hiilimiilut	historiallinen	uusi kohde
3	Tervalamminvuori	Rautalampi	kivirakenteet	rajamerkit	historiallinen	uusi kohde
4	Lahnanen	Rautalampi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	uusi kohde
5	Palestiina	Rautalampi	kivirakenteet	rajamerkit	historiallinen	uusi kohde

5. Arkeologiset kohteet (uusi kohde*)

Kiinteät muinaisjännökset

5.1. Lamminpää*

Nimi:	Lamminpää
Kunta:	Rautalampi
Muinaisjäänöstunnus:	uusi kohde
Muinaisjäänösstatus:	kiinteä muinaisjäänös
Muinaisjäänöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 6940799 E 496745 z 152 ± 1 m
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/lidar

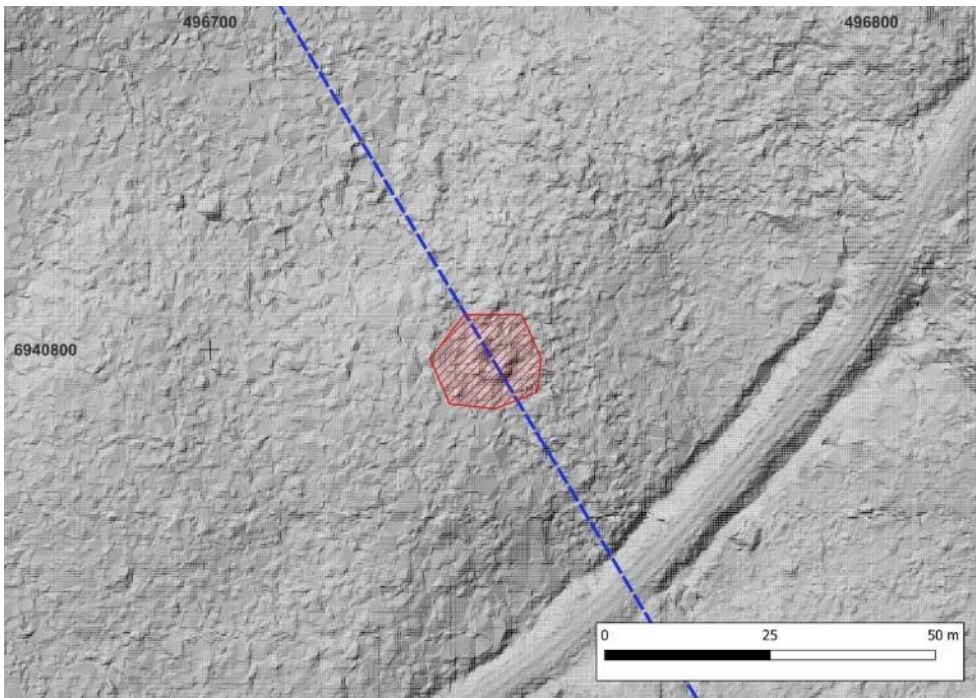

Kartta 11. Lamminpään tervahauta.

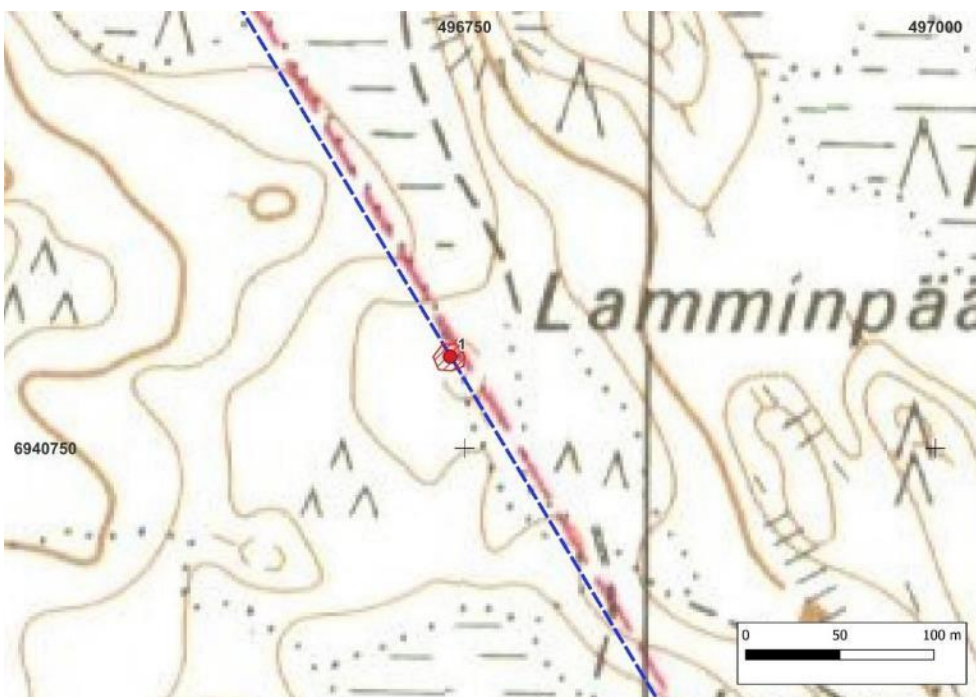
Tervahauta on merkitty karttaan punaisella pisteellä ja numerolla 1. Ehdotettu muinaisjäänösalue on punaisella vinorasterilla. Hankealueen rajat ovat sinisellä katkoviivalla.

Hankealueen rajaviivalla on pieni ja syvä tervahauta. Tervahaudan sisähalkaisija on vain 1,5–2 m ja syvyyttä sillä on 1,8 m. Vallit ovat 3 m leveät ja korkeudeltaan 0,5–1 m. Vallissa on eläimen koloja. Selkeää halssia ei ole havaittavissa, joten on mahdollista, että kyseessä on halssiton tervahauta.

Tervahauta sijaitsee tiheässä taimikossa, josta sitä oli hankala havainnoida. Ympäristössä kasvaa tiheästi nuorta kuusta, koivua, pihlajaa, mäntyä sekä leppää. Aluskasvillisuutena on sammalen, heinän, varpujen ja saniaisten lisäksi erinäisiä metsäkukkia.

Kartta 12. Tervahauta MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).

Kartta 13. Lamminpään tervahauta vuoden 1973 peruskartalla.

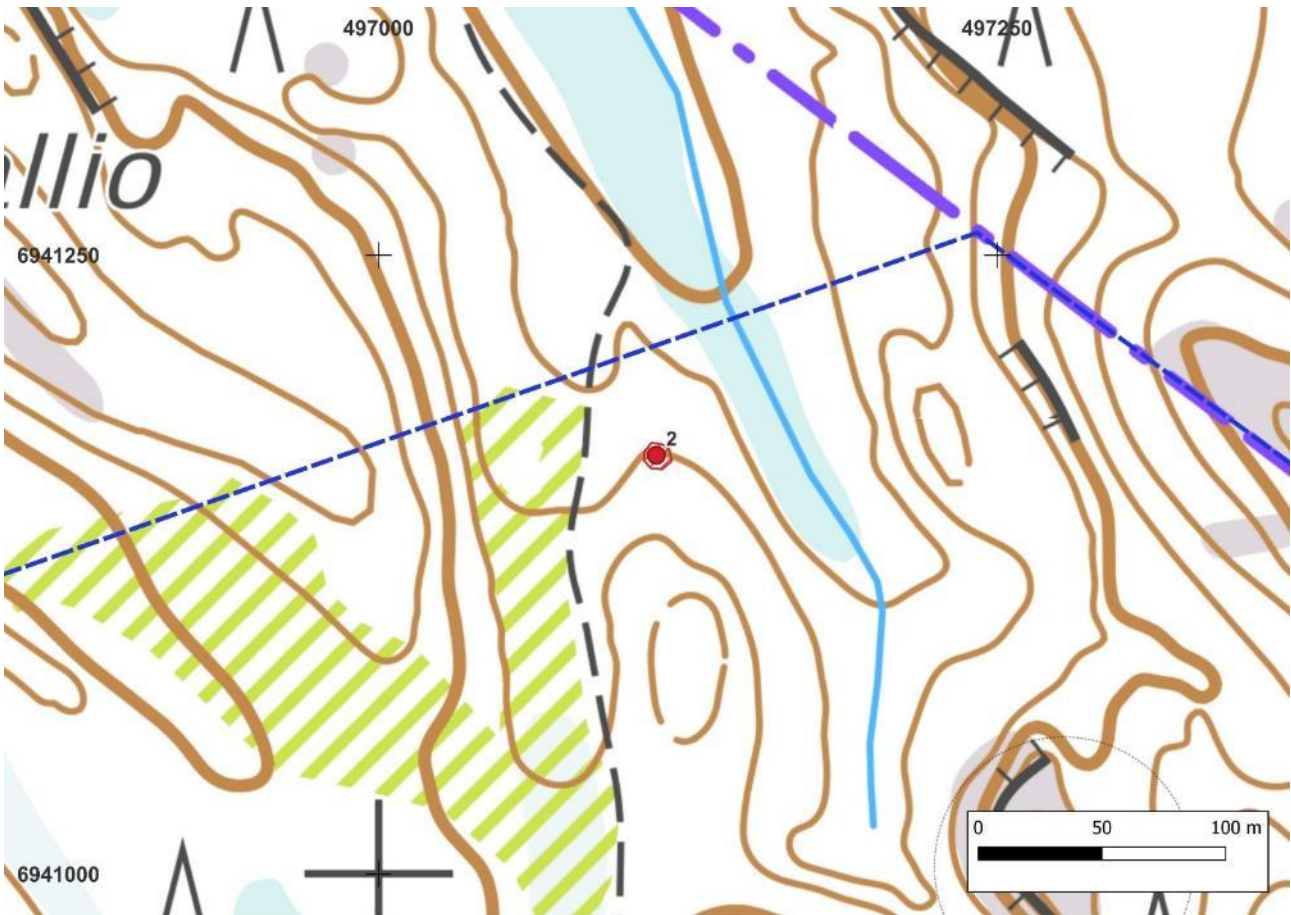
Kuva 6. Lamminpään tervahauta. Koilliseen.

Kuva 7. Tervahauta on sisähalkaisijaltaan pieni ja syvä.

5.2. Itäniitty*

Nimi:	Itäniitty		
Kunta:	Rautalampi		
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde		
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös		
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut		
Ajoitus:	historiallinen		
Aiemmat tutkimukset:	-		
Koordinaatit:	N 6941169	E 497112	z 150
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/lidar		

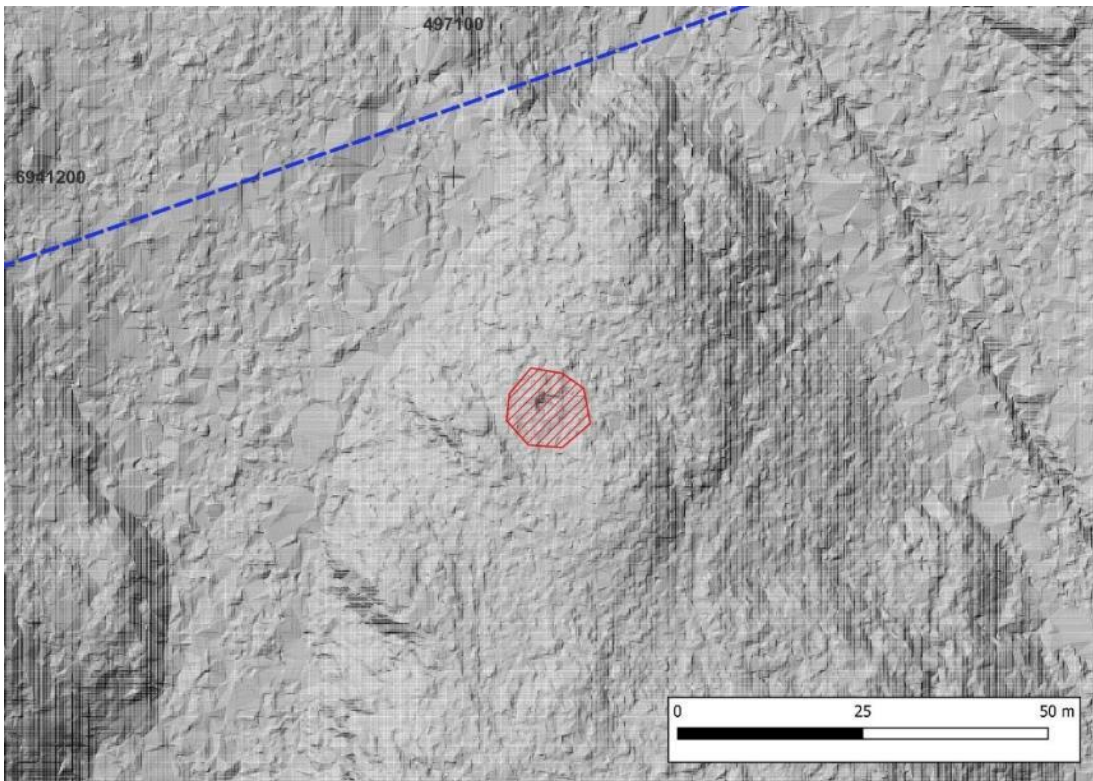

Kartta 14. Itäniityn hiilimiilu.

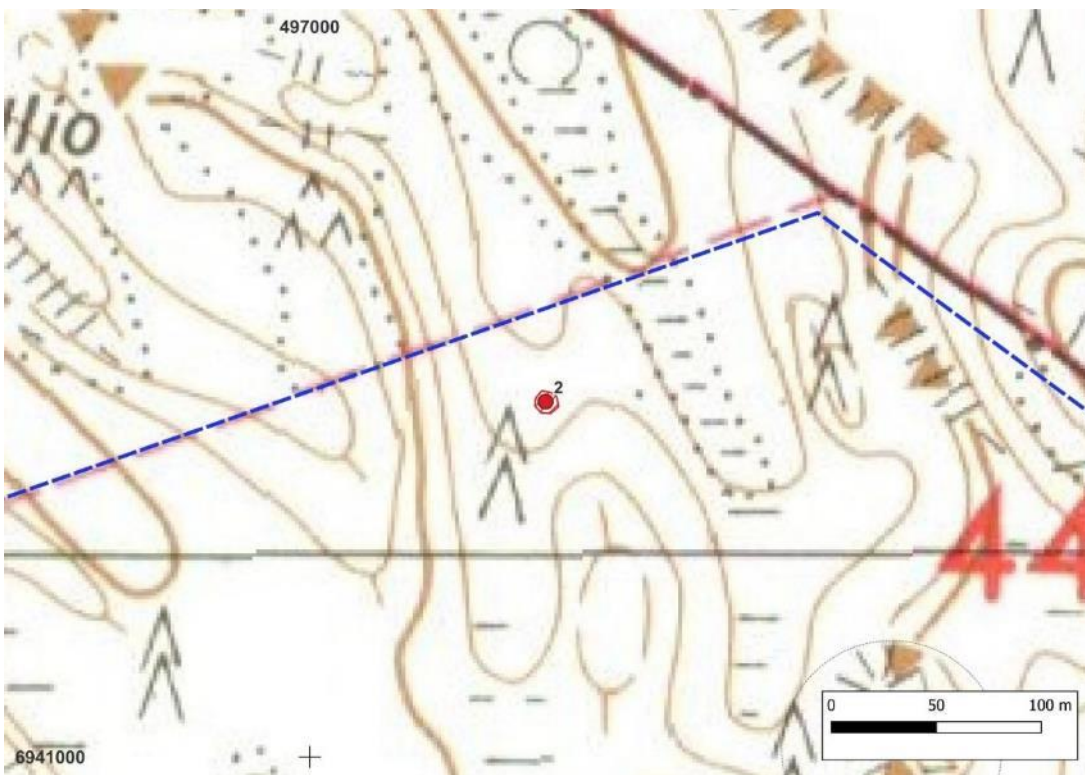
Kohde on merkitty karttaan punaisella pisteellä sekä numerolla 2. Ehdotettu muinaisjäännösalue on kartassa punaisella vinorasterilla. Hankealueen raja on ohuemmalla sinisellä katkoviivalla. Pitäjänraja on merkitty karttaan paksummalla sinivioletilla katkoviivalla.

Alueen pohjoisosassa, lähellä metsäkoneen uraa, on pyöreä, 3 x 3 x 1 m kokoinen kuoppa. Kairauksessa kuopassa todettiin olevan kunnakerroksen jälkeen kiviä ja niissä kohdissa, joissa pääsi kivien ohi 8–10 cm hiilikerros. Hiilikerroksen jälkeen vastaan tuli pohjamaa/kiviä. Kuopan pohjan kivisyyden vuoksi kairalla ei päässyt yli 10 cm syvemmälle kuin harvoissa paikoin. Kuopan vallit ovat 10–30 cm korkeat ja 0,5–1 m leveät.

Alueella kasvaa sekaisin nuorta, varsin kuusivoittoista, taimikkoa sekä jo hieman varttuneempaa sekatalousmetsää. Aluskasvillisuus on kosteille alueille tyypillistä sekä melko rehevää ja se muodostuu heinästä, sammalesta, varvuista, kosteiden alueiden metsäkukista sekä katajista.

Kartta 15. Itäniityn hiilimiilu MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).

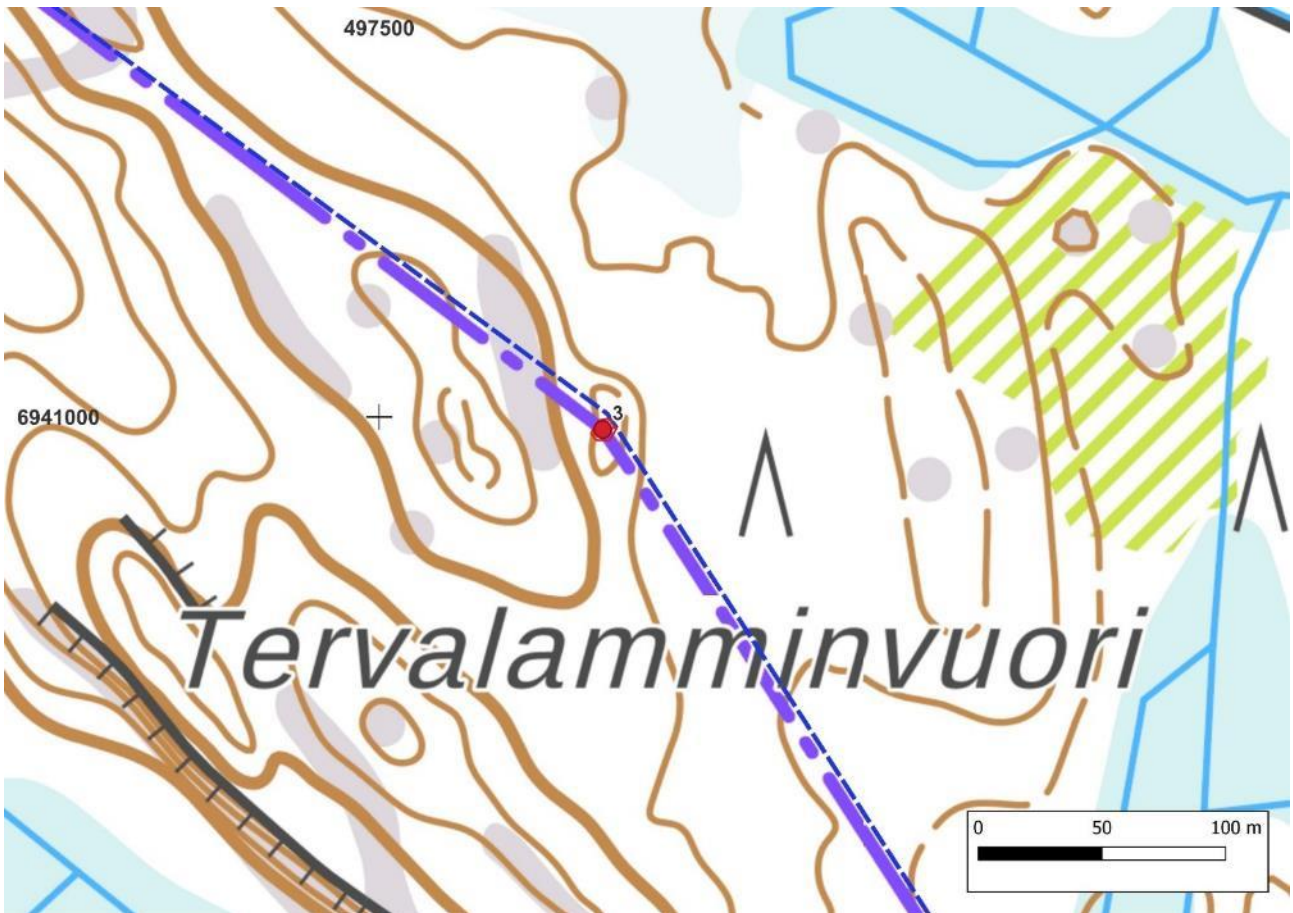
Kartta 16. Itäniityn hiilimiilu vuoden 1973 peruskartalla.

Kuva 8. Itäniityn hiilimiilu. Länteen.

5.3. Tervalamminvuori*

Nimi:	Tervalamminvuori
Kunta:	Rautalampi
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Ajoitus:	historiallinen
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 6940995 E 497590 z 180
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/Kunnan raja

Kartta 17. Tervalamminvuoren rajamerkki.

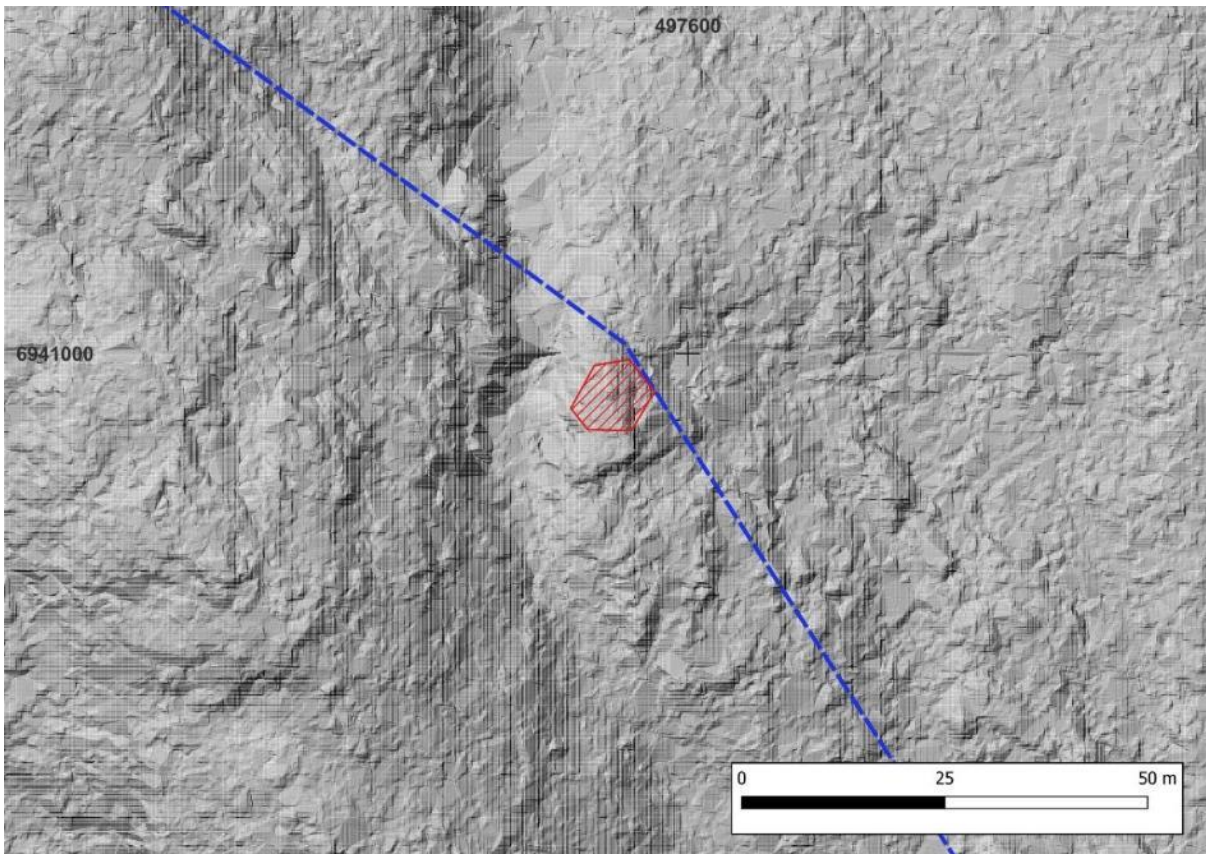
Kohde on merkitty karttaan punaisella pisteellä ja numerolla 3. Hankealue on kartassa ohuemmalla sinisellä katkoviivalla. Pitäjänrajat ovat kartassa paksummalla sinivioletilla katkoviivalla.

Hankealueen koillisosassa sijaitsee maastosta hyvin erottuva rajamerkki Rautalammen ja Suonenjoen pitäjien rajalla. Raja näkyy Rautalammen vuoden 1856 pitäjänkartassa. Rajamerkki sijaitsee Tervalamminvuoren alamäessä hieman muusta maastosta erottuvan nyppylän päällä. Mäkien korkeuserot alueella ovat huomattavia. Rajamerkin ympäristön puusto muodostuu keski-ikäisestä ja nuoremasta havupuuvoittoisesta sekametsästä ja sen aluskasvillisuutta hallitsee varvut, sammal sekä jäkälä.

Rajamerkissä on keskellä isompi paasi ja lisäksi pienemmät ”sakarat” pääilmansuuntiin. Muusta rajamerkistä erottuvat viisi kiveä ovat malliltaan leveähköjä, mutta ohuita ja melko korkeita. Kooltaan ne ovat 10–20 x 30–50 x 50–100 cm. Keskimmäisessä pystykivessä näkyy merkintä ”26”. Kooltaan rajamerkki on 2,5 x 2,5 x 1,2 m ja sen perustaan on ladottu pääkivistä pienempiä kiviä useaan kerrokseen. Kivet ovat sammaloituneita/jäkälän peittämiä. Rajamerkki on samankaltainen alueen eteläosassa olevan kohteen 5.5. *Palestiina* rajamerkin kanssa.

Kuva 9. Keskimmäiseen paasikiveen on kaiverrettu numero ”26. Länteen.

Kartta 18. Tervalamminvuoren rajamerkki MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).

Kartta 19. Tervalamminvuoren rajamerkki vuoden 1973 peruskartalla.

Kuva 10. Tervalamminvuoren viisisakarainen rajamerkki. Länteen.

5.4. Lahnanen*

Nimi:	Lahnanen
Kunta:	Rautalampi
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 6940281 E 497604 z 152,5
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/lidar

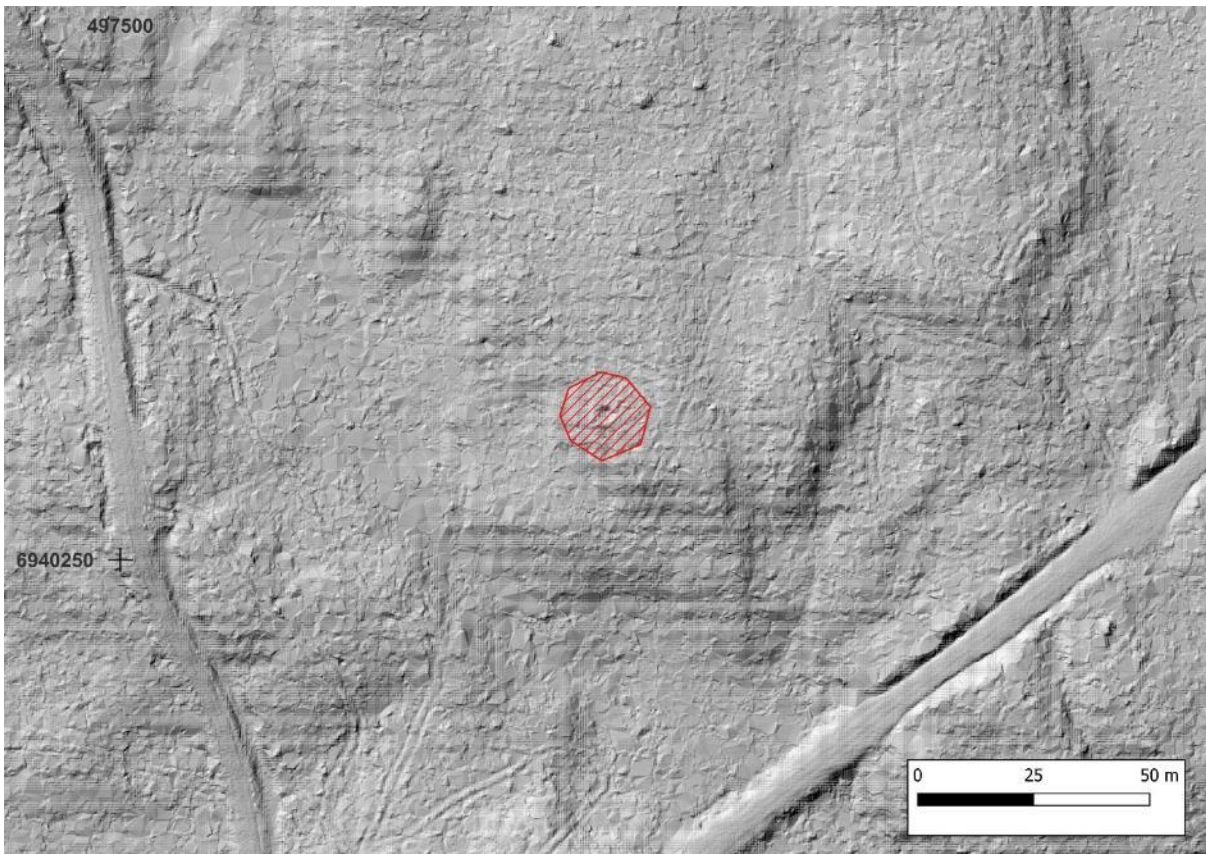

Kartta 20. Lahnasen tervahauta.

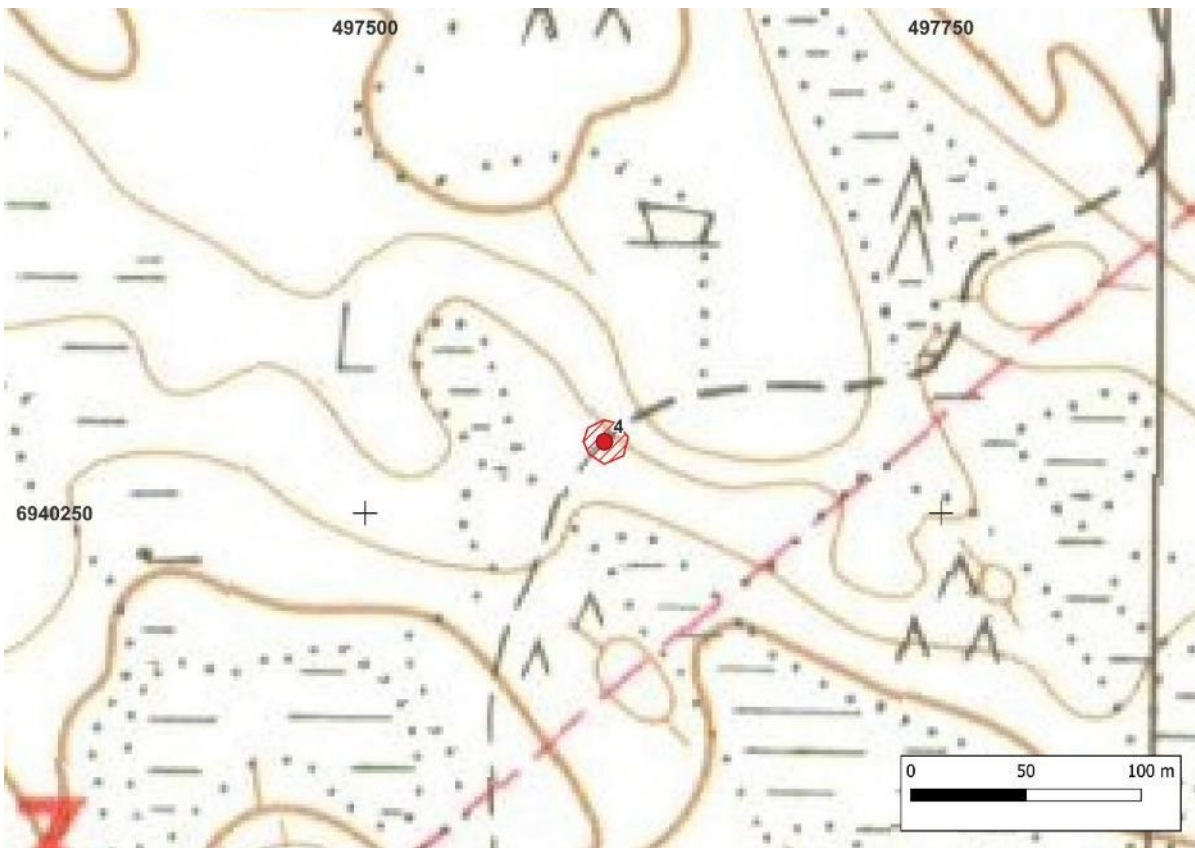
Kohde on merkattu punaisella pisteellä ja numerolla 4. Ehdotettu muinaisjäännösalue punaisella vinorasterilla.

Hankealueen keskellä on jyrkkäräinen sekä suhteellisen pieni ja syvä tervahauta. Lahnasen tervahauta on syvyydeltään 1,5 m ja sen halkaisija on yhteensä noin 6 m, joista vallien leveys on hieman alle 2 m. Vallit ovat noin 90 cm korkeat. Tervahaudasta ei erottunut halssia, mutta siinä oli tuplajuokсутusurat alamäkeen noin 1,5 m päässä toisistaan. Juokсутusurat viettivät mäen suuntaisesti lounaaseen.

Tervahauta sijaitsi melko jyrkän mäen terassilla ja sen ympäristössä kasvoi Nuorehkoa havuvoittoista sekametsää. Aluskasvillisuus muodostui heinästä, varvuista, sammalesta, katajista ja metsäkukista.

Kartta 21. Lahnasen tervahauta MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).

Kartta 22. Kohde Lahnanen vuoden 1973 peruskartalla.

Kuva 11. Lahnasen tervahauta. Lounaaseen.

Kuva 12. Lahnasen tervahaudasta lähti kaksi juoksutusuraa rinteemyötäisesti. Länteen.

5.5. Palestiina*

Nimi:	Palestiina		
Kunta:	Rautalampi		
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde		
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös		
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit		
Ajoitus:	historiallinen		
Aiemmat tutkimukset:	-		
Koordinaatit:	N 6939522	E 498034	z 158 ± 1 m
Koordinaattiselite:	Pitäjänraja		

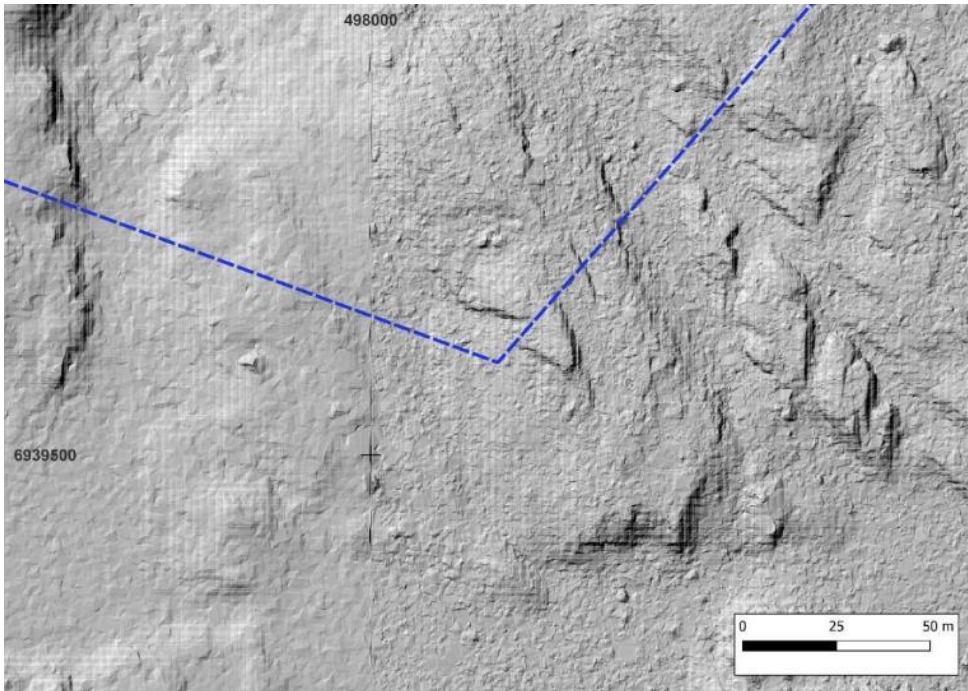
Kartta 23. Palestiinan rajamerkki.

Kohde on merkattu peruskarttaan punaisella pisteellä ja numerolla 5. Kartan vasemmassa yläkulmassa näkyy osittain suunniteltu voimalanpaikka V5 ja näiden välissä havaintona moderni yksittäinen röykkiö. Hankealueen- ja lääninraja on merkitty karttaan sinisillä katkoviivoilla ja ne kulkevat toistensa kanssa päällekkäin.

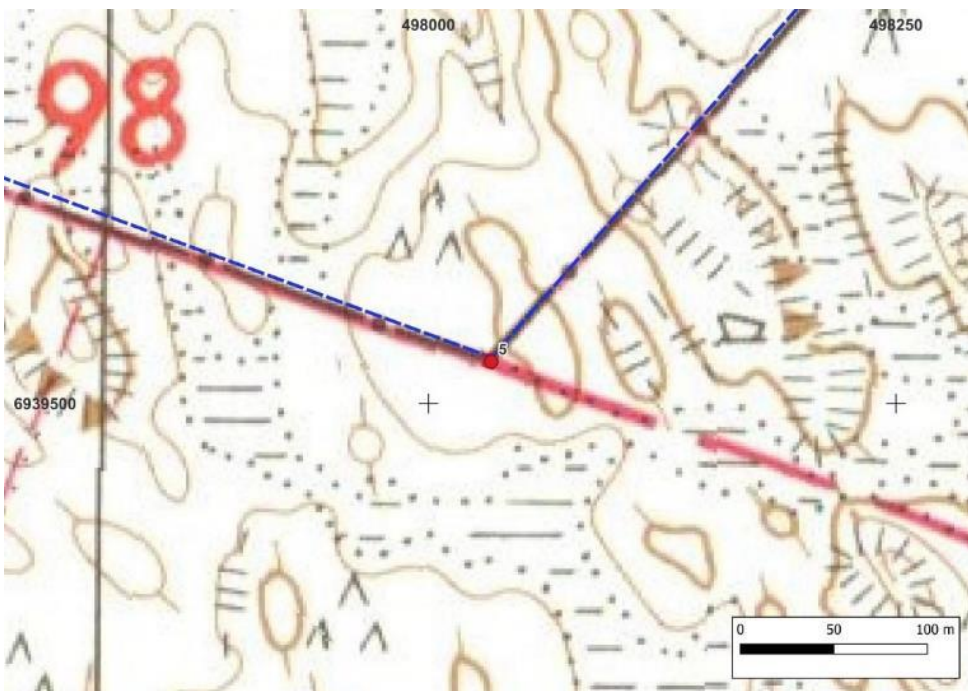
Hankealueen eteläosan avohakkuualueella sijaitsee kohteen 5.3. Tervalamminvuori kanssa samankaltainen rajamerkki Rautalammen ja Suonenjoen kuntien rajalla. Raja näkyy Rautalammen vuoden 1856 pitäjänkartassa. Rajamerkki sijaitsee aivan hankealueen eteläkärjessä ja erottuu aukiolta hyvin. Kohteen itäpuolella on jyrkkä ja korkeahko mäki ja aukiolla on joitain yksittäisiä siirtolohkareita. Rajamerkiltä on matkaa noin 300 m suunnitellun voimalanpaikka V5 vaikutusalueelle. Hakkuualue on jo hieman taimittunut ja sen aluskasvillisuus on voimakasta. Maa

on kuivaa ja kangasmaista ja siellä kasvaa sammalta, kultapiiskua, kangasmaitikkaa, heinää, horsmaa, metsähaapaa, pihlajaa sekä mustikkaa.

Rajamerkin keskellä on isompi paasikivi, jonka lisäksi siinä on neljä isompaa kiveä, jotka ovat kooltaan 10 x 45 x 50–60 cm. Kivet eivät ole suunnattu päällmansuuntien mukaan, vaan enemmänkin väli-ilmansuuntaisesti. Kooltaan rajamerkki on 2 x 2 x 1,2 m ja se on Tervalamminvuoren rajamerkin tavoin ladottu useaan kerrokseen pienemmillä kivillä. Latomus kasvaa sammalta. Rajamerkissä ei havaittu merkintöjä.

Kartta 24. Palestiinan rajamerkki MML:n lidarkartalla (rinnevarjoste korkeusmalli).

Kartta 25. Palestiinan rajamerkki vuoden 1973 peruskartalla.

Kuva 13. Palestiinan rajamerkki. Länteen.

6. Lähteet

Tutkimusraportit:

Jussila, Timo 2004. Rautalammen Hankaveden rantayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti Oy.

Jussila, Timo ja Sepänmaa, Timo 2010. Suonenjoki Lintharjun ja Saunaniemen muinaisjäännösinventointi 2010. Mikroliitti Oy.

Muurimäki, Eero 1975. Rautalammen esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi. Vuoden 1975 kenttäinventointia on täydennetty Jouko Aroalhon toimesta kesällä 1989 tehdyillä tarkastuskäynneillä. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Pesonen, Petro 2006. Rautalammen arkeologinen inventointi. Museovirasto.

Pesonen, Petro 2008. Suonenjoki taajama-alueiden osayleiskaavan arkeologinen inventointi. Museovirasto.

Digitaaliset lähteet:

Kulttuuriympäristö palveluikkuna:

<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Maankamara-palvelu (GTK)

<https://gtkdata.gtk.fi/maankamara/>

Kartat:

Kansallisarkisto

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto
3223 12 Ia.* -/- _1 Rautalampi

Maanmittauslaitos

Vanhat peruskartat (Maanmittaushallitus)
3223 12 Rautalampi, vuosi 1973.

Kuvia

Voimalanpaikka V5:n ympäristö hankealueen eteläosassa on jonkin verran mäkiä. Etelään.

Suunniteltu voimalanpaikka V4 sijaitsee osin luontaisella kalliolla. Alue on kivikkoista ja osin jyrkkärinteistä. Etelään.

Alueen itäosasta käytiin tarkastamassa lidareista havaittuja kuoppio, jotka osottautuivat metsähoitoon liittyviksi moderneiksi kuopiksi. Luoteeseen.

Hankealueen itäosassa oli Rautalammen vuoden 1856 pitäjänkartan perusteella mahdollinen rajamerkki, mutta raja oli merkattu punaisella muoviputkella/kepeillä, joissa oli punainen nauha. Pohjoiseen.

Hankealueen eteläosaa. Itään.

Suunniteltu voimalanpaikka V1 sijaitsee jyrkän mäen päällä. Etelään.

Voimalanpaikka V1 on sijoitettu korkean mäen huipulle. Lounaaseen.

Lamminpään tervahaudan lähettäviltä käytiin tarkastamassa lidarissa näkynyt anomalia. Alueen alaosa on avohakattua. Itään.

Lamminpään kallion päälle suunnitellun voimalanpaikka V2:n maasto oli paikoin mahdoton havainnoida. Pohjoiseen.

Suunniteltu
voimalanpaikka V3 oli
mäen päällä. Itään.

